

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

List 2.

V Celovcu 18. februarja 1869.

Leto I.

Amerika,

ali

povsod dobro — doma najboljše.

(Povest za prosto ljudstvo; po poljščini predelal Andrejčekov Jože.)

(Dalje.)

II. Mlakarjeva rodovina.

Na Slovenskem stoji ne ravno velika, pa precej premožna vas Tuhinj, kjer je bil naš Valentin Mlakar mlinar. Ta vas ima v planinah dobre spašovnike in senožeti, v dolini pa rodovitna polja. Torej je z vsem dobro preskrbljena in lahko bi se skor reklo, da je to kraj, kjer se cedi med in mleko, vsaj Tuhinjcem se tako zdi.

Od obeh strani obdajajo to vas visoke goré, posebno na severo-zahodnej strani, kjer so najlepši spašovniki in senožeti; više in više v goro se razprostirajo temni gozdi, v katerih še ni dosti sekira pela. V dolini so krog in krog vasi lepo obdelane njive, na katerih raste najlepša pšenica. Mimo vasi vije se bister potok, ki goni Mlakarjev mlin.

Nekoliko na višini stoji že stara cerkev z visokim zvonikom in zraven razgrinja košata lipa svoje veje. Zraven cerkve je šola, nekoliko spodej pa farovž, krog in krog obsajen s češpljami, jablanmi in hruškami, da se samo streha vidi izmed drevja. V planini nad Tuhinjcem bi bilo še omeniti majhine cerkvice sv. Vida, ki se kaj prijazno ozira po okolici, in kamor hodijo ljudje ob suši dežja prosit. Dobro četrť ure za tuhinjsko cerkvijo je stanoval mlinar Mlakar.

Na dolgo in široko okrog po okolici treba bi bilo iskati tako čislana mlinarja, kakor je bil iz prvina naš Valentin. Njegov mlin s tremi tečajji je imel po leti in zimi dovolj vode; le o prevelikej suši je je bilo samo za eno kolo. Kmetje Tuhinjci so bili tudi sploh vsi premožni, in ti vsi s fajmoštrom in učiteljem vred so dajali v mlin k Mlakarju, in celó iz bližnjih sosednih vasi so sem prinašali. Razun tega je imel Valentin kacic deset oralov polja in dosti travnikov, tako da je moral biti s premoženjem, ki mu ga je dal Bog, popolnoma zadovoljen.

Mlin v Tuhinji je imela že od dedov in preddedov sem Mlakarjeva rodovina v lasti, znana ne toliko po premoženji, tem bolj pa zarad krepostnega, bogaboječega in delavnega življenja. V zvoniku tuhinjske cerkve so viseli trije zvonovi, enega teh je napravil Gašper, Valentinov ded. V cerkvi je obračala na-se pozornost vseh prelepa podoba v velikem oltarji, ki je predstavljala v nebovzetej prečiste Device Marije. To podobo je oskrbel Matija Mlakar, Valentinov oče, ko mu je dodelil Bog po prestanej vojaščini srečno se vrniti na očetov dom.

Posebno Matija Mlakar je bil pravičen, pošten in prijazen mož, kakoršnih je malo, in v mladosti je zastavil kri in življenje v blagor dežele. Ko je pozvala za časov francoskih vojsk tudi Slovenska svoje sine zgrabiti za orožje, bil je Matija prvi med deželnimi brambovcí. Zapustil je očeta in mater, če ravno je bil edini sin, da

bi izpolnil najsvetejšo dolžnost, ki jo imamo od Boga, namreč da bi branil domovino. Boril se je Matija kakor lev že pri Aspernu, kjer je nadvojvoda Karol dobil zmago zoper Napoleonove čete. Pozneje je bil v bitvi pri Lipskem in tu je bil hudo, pa ne nevarno ranjen. Komaj je dobro ozdravel, šel je brž v domovino in ondi pristopil k štajerskim brambovcem, ki so dobro naklepali Francoze pri Trzinu unkraj Ljubljane ravno malega šmarna dan. Potem je prestopil prostovoljno k ulanom, ter se bojeval v mnogih vojskah na Francoskem pod vodjem Schwarzenbergom. Slednjič ga je zadela sovražna krogla v desno nogo; prosil je za odpust, ktere ga je koj dobil. Več svetinj na njegovih hrabrih prsih je kazalo, da se je obnašal v bitvah, kakor pravi junak.

Matijev oče je še živel, in samega veselja, da vidi še enkrat svojega edinega sina, oddal mu je koj mlin in gospodarstvo, ktero je že jelo pod zlož iti. Matija je jel pridno delati, in kmalo je pripravil mlin in gospodarstvo do prejšnjega stanja. Kmalo po tem se je oženil z bogaboječo, pridno deklico Marjeto, ki mu je ostala zvesta, čeravno je bil daleč na ptujem, in se ni dolgo nič o njem vedelo, kajti ni si hotela nikogar družega izbrati.

In Bog je blagoslovil očitno Matijevo početje, kakor vedno blagoslavlja pravične ljudi, ki živé po postavah Božjih ter se varujejo hudega, spolnjevaje samo Božjo voljo. Matija Mlakar pa je tudi zaslužil popolnoma Božji blagoslov. V mladosti se je bojeval za domovino, vrnivši se domú je živel bogaboječe. Njegov mlin je bil znan zavoljo pravičnosti, nikdar ni več jemal, nego mu je šlo, ne tako, kakor marsikteri mlinar, Bogu bodi potoženo! ki rad na spol dela z žitom, ki mu ga v mlin prinesó. Vrh tega ondi niso mleli slabo, temuč oddajali so lepo, čisto, kakor sneg belo moko.

Pred vsem je ohranil Matija Mlakar staro navado pri hiši in je živel, ne maraje za posvetni lišp, pošteno po starih pravilih, po volji Božjej. V njegovej starej, krščanskej hiši ni bilo navadno pijančevanje, nepotrebno vlačenje po sejnih, lenoba, prepir in druge pregrehe, ki žalijo Boga. V potrebah je rad pomagal siromaku, in nobeden ubožec, ki je potrkal na Mlakarjeve duri, ni šel prazen izpred praga.

Kar še posebno pohvalo zasluži pri Matiji, bilo je to, da se je mnogo pečal z vednostmi, kmetu potrebnimi. V njegovej hiši je bila zbirka pobožnih, naučnih in kratkočasnih bukev, ktere so brali ob nedeljah in praznikih, tudi o dolzih zimskih večerih. Imel je Matija staro sv. pismo Japelново, življenje svetnikov, Vodnikove novice, nekaj knjig o gospodarstvu in druge koristne spise.

Očitno je vladal tedaj Božji blagoslov nad to bogaboječo rodbino; niso imeli ravno tolikanj zemskega bogastva, ali živeli so zadovoljno in srečno na svojem posestvu. Pozneje je nastopil Valentin Mlakar drugo pot, zató pa je tudi prejel zasluženo kazen.

Mlakarjeva sta imela dolgo časa samo enega sina, namreč našega Valentina, kajti drugi otroci so kmalo

pomrli. Pozneje jima je dal Bog še hčerko Katrico in sina Jankota.

Tinček je bil tedaj dolgo časa materin ljubček in ravno to je bilo vzrok njegove poznejše nesreče, kajti v otročjih letih so mu preveč prizanašali, in čeravno je hotel oče nekoliko bolj ostro ravnati ž njim, vendar ni pustila mati, kakor je sploh navada pri materah, ker je imela samo edinega sina, ter mu je mnogo spregledala, nemaraje za napake ljubeznivega sinčka. O nespametni starši! drugače bi ravnali, ko bi vedeli, koliko nesreče napravljate svojim otrokom in sebi, ako jim preveč prizanašate in ne potrudite se, da bi se vcepili posebno že v mladih letih v srca vaših otrok ljubezen do Bogá, ubogljivost, pokorščina in druge čednosti, potrebne vsakemu človeku.

Naš Valentin, edini sin, ni bil izrejen po pravilih, ki jih tirja otročja odreja. Oče ni nikdar rabil šibe, ker je mati, kolikor je le mogla, tajila sinčkov napake; tudi ni mogel obračati vse svoje skrbi na sina, ker je bil večidel le v mlinu, pri vsem tem pa je dobro poznal slabosti svojega edinorojenčka. Valentin je imel sicer dobro sree, in ko bi ga bili bolj pri trdem imeli, bil bi postal dober človek.

V sedmem letu je jel obiskovati šolo. Mislil je, da bo tu ravno tako šlo, kakor doma; ali učitelj, ko beseda ni nič pomogla, moral je slednjič kaznovati neubogljivega dečka. Mati zvedevši je jokala, oče pa je rekel: „E boljše je, da se Tine sedaj nekoliko pojokca, nego bi pozneje zarad naju ali učitelja jokal. Kar je res, je res, — naš Tine je preveč razposajen.“

Šola je popravila nekoliko Valentina, pa ne dosti, kajti ako je otrok že doma popačen, ako starši doma ne obračajo dovolj pozornosti na otroke, tudi učitelj ne opravi dokaj. Zavoljo mnogega učiteljevega truda in očetove skrbljivosti se Tine ni popolnoma popačil in razvadil, kakor marsikteri otroci, ki so tako nesrečni, da jih starši popolnoma pusté iz nimar. Morda bi se bil Tine popolnoma popravil, ali po nesreči mu je vzela nemila smrt dobrega očeta. Nesreča je bila še toliko večja, ker je bil takrat Tine še-le štirinajst let star.

Oče je privajal sina s časom na delo, čeravno je mati oporekala, kajti lenoba je, kakor je rekel, začetek hudobije. Ko je Valentin dopolnil enajsto leto, hotela ga je dati mati v šolo, da bi se izučil za duhovna, sodnika ali doktorja, ker mlinarstvo se jej je zdelo preslabo. Matija ni bil ženinih misli, rekoč: „V vsakem stanu je mogoče srečno živeti in zveličati se po smrti, in viši stanovi so poredkoma srečnejši od našega. Kar pa je še posebno napačno, je to, da se Tine, če ravno nima slabe glave, neče učiti in treba ga je vedno opominjati. Bolje je biti dober hlapec, nego slab gospod, pravi pregovor; torej je boljše, naj bo Tine dober mlinar; vrh tega pa je še vprašanje, če bo dovršil šole. Tudi jaz sem te misli, da je treba poduka, ali zarad tega ni treba izbrati si naukov, da bi se povzdigoval nad tovarši, temuč da bi jim koristil. Tudi mlinarju, kakor vsakemu človeku, potreba je vednosti in izobraženja. Poskusiva lahko, če se bo Tine dobro učil, naj bode, kar hoče; ali naravnost ti povem, da ga koj domu vzamem, če se bo slabo učil in se v šoli slabo védel.“

Poslali so tedaj Valentina v šolo ali gimnazij. Ker pa res ni skoraj nobenega napredka storil v vednostih, vzal ga je oče v dveh letih domu, ter ga hotel izrediti dobrega mlinarja. Valentin je začel tedaj delati v mlinu, ali ko je oče videl, da zavoljo vednih prošenj materinih in zavoljo njenega prizanašanja, ne gré sinu nič kaj

mlinarstvo od rok, kakor bi trebalo, zatorej je dal Tineta drugemu mlinarju v poduk, svojemu staremu prijatelju.

Leto dni je delal Valentin pri Škrbencu (tako je bilo ime onemu mlinarju), ko mu je oče nenadoma hučo zbolel. Čutivši, da se mu bliža zadnja ura, poklical je koj sina k sebi. Blagi oče mu je dal še nekteri dober opominj.

„Ah moj preljubi sin!“ bile so besede umirajočega, „zapazil sem dostikrat z bolestnim srcem, da si zelo lehkomišeln, čeravno nimaš hudobnega srca. Oh, lepo te prosim in opominjam, ne zanemarjaj zapuščine naših dedov; Bog obvaruj, da bi jo prodajal v ptuje roké. Bodi bogaboječ, kreposten, pravičen, pri tem pa pridno delaj, in srečen bodeš. Spoštuj mater, in bodi jim pokoren do smrti. Dobro véem, da ti ni všeč delo in kmečko življenje, ali pomisli, da tudi daleč za gorami in za morjem ni sreče brez dela, brez truda in poštenosti. In še nekaj te prosim, moj preljubi sin, spominjaj se vedno in zapiši si v sree z zlatimi črkami te-le besede umirajočega očeta: „Če bi si bil kedaj tudi kriv, da bi prišel v nesrečo ter trpel revščino, obrni se k Bogu, spoznaj svoje grehe, obžaluj je, spokori se in poboljšaj se, in Bog ti bo odpustil, kajti on noče smrti grešnikove, temuč da bi se spreobrnil in živel. Zdaj pa pridi k meni, da te blagoslovim. Naj te blagoslovi Bog Oče, Bog Sin in Bog sv. Duh!“

Tako je opominjal Matija sina, in naročil mu je goreče, naj mu bodo vedno sveta očetova opominjevanja, in naj je izpolnjuje. Oče je naročil materi in sinu, da bi Valentin dokončal uk pri Škrbencu, ter da bi potem šel nekoliko po svetu, da bi se popolnoma izuril v svojem poslu. Ta čas naj bi gospodaril v mlinu stari Tomaž, Matijev zlahtnik, ki je dobro razumel mlinarstvo ter je bil zelo pošten in pravičen mož. Mnogo let je že preživel pri Mlakarju, in vedno je bil zvest in priden.

Ko je vredil zemske reči, zaprosil je Matija, naj bi mu šli po duhovna, da bi se spravil z Bogom ter prejel zadnjo popotnico na pot v večnost. Ni se goljufal v svojem prečutji, kajti kmalo je končal življenje; umrl je kot pravi kristjan, ne godernjaje zoper voljo Božje previdnosti.

Jokala je žena in plakal je tudi Valentin na grobu dobrega očeta. Sedaj še le sta spoznala, ko sta ga izgubila. Nekoliko dni po pogrebu se je odpravljaj Valentin k Škrbencu, ali mati ga je še zadrževala, rekoč, naj se utolaži, čeravno bi bilo delo Valentina najbolj utolažilo. Šele v nekolikih tednih je šel k mojstru. Privadivši se ta čas pri materi pohajkovanja, začel je biti vedno bolj osoren pri delu. „Čemu bi se tako trudil“, mislil si je večkrat sam pri sebi, „ker dobim tako lepo premoženje, in ko bi preveč delal, prevzel bi se, zbolel in na zadnje še umrl.“

Vedno manj veselja je imel do dela. Od začetka ga je mojster z lepo opominjal; ali opomini niso nič izdali, kajti Tine, pozabivši dolžnosti, ki jih je učenec mojstru dolžen, začel mu je prevzetno odgovarjati, tako da je slednjič potrpežljivi Škrbenec, ko mu je bilo že-le preveč, spodil od hiše porednega fantalina ter mu ukazal, naj se brž brž pobere. Tinček, ne da bi prosil odpuščanja, ubral jo je naravnost k materi, ter jel tožiti, kako krivično ravná ž njim gospodar. Slepa mati je verjela vse, kar jej je sin tvezel, in koj je naznanila Škrbencu, da mu ne da več sina v poduk. Tinček je ostal pri materi, da bi se učil doma mlinarstva; ali on je le Bogu čas kradel in se učil pohajkovanja, mati pa po neumnem,

bojé se za zdravje ljubeznivega sinčka, ni ga silila k delu. Tako je preteklo nekaj let, in ko je Tine dopolnil dvajseto leto, bila je nova skrb, da ne bi ga vzeli v vojake. Takrat še-le je spoznala mati, da se je ljubi sinek precej popačil, in tedaj še-le ga je jela opominjati k delu in boljšemu obnašanju, sama pa se je kesala, čeravno že prepozno, da ni bolje skrbela za Valentinovo odrejo in posebno da ni ubogala besed umirajočega moža.

Samo po sebi se razume, da so bile njene besede bob v steno, ker le mlado drevó se da upogniti, staro pa se ulomi, ukriviti se ne dá. Pregloboko so se vko-reninile v Valentinu razne napake, torej je bilo zastoj prizadevanje izrovati je.

Uboga mati je bila tem bolj milovanja vredna, ker je bila sama največ vzrok, da se je Tinček tako popačil. Kaj sedaj storiti? Najbolj še bode, mislila si je, če Valentina oženim in to se je tudi zgodilo. Iskala mu je žene, pa tudi tu je hodila po napačni poti, ker je pred vsem želela bogate sinabe, in ni vprašala, je-li pohlevna, bogaboječa in iznajdena. Ali Tinče ni hotel nobene bogate, ker davno si je že izbral zalo Nežiko, Škrbenčevo hčer, ki je bil ta čas že umrl. Neža je bila res zala in tudi še precej pobožna in delavna dekle, ali ne ravno bogata, zato je Valentinova mati nerada privolila v njuno poroko.

Tudi zakon ni dosti spremenil Valentina, in ko je čez nekaj let umrla mati, začel se je še bolj pečati z raznimi slabimi navadami, malo maraje za mlin in gospodarstvo. Vedno slabeje mu je šlo; zatorej je sklenil Valentin zapustiti domovino, ter iskati v Ameriki sreče, misleč, da mu bodo ondi pečeni golobje leteli v usta.

III. Valentin zapusti domovino.

Valentin Mlakar je le vedno mislil na Ameriko — in vedno bolj in bolj se mu je priskutilo življenje v domačem kraju. Jel je premišljevali, kako bi spravil posestvo dobro v denar ter se preselil daleč tje v zamorske kraje.

V takem stanu najdemo Valentina, ko se je sešel z Antonom Brodarjem. Mislil si bo kdo, da so besede Brodarjeve kaj upliva imele na Valentina, ter mu izbile iz glave prejšine muhe; ali ni bilo tako, kakor bomo kmalo slišali.

Drugo jutro sta govorila še dolgo o tem Anton in Valentin. Slednjič se je Anton poslovil pri gospodarji. Valentin ga je spremil precej daleč in potem mu je dal nekaj križakov, rekoč, da mu je posodi. Z veseljem je vzel Anton denar, ter djal, da ga bo jako veselilo, če bo mogel ravno takó kedaj Valentinu povrniti. Potem se je poslovil tujec ter šel daleč po svetu, daleč v Ameriko.

Kar je Anton skoraj moral storiti, to je učinil Valentin prostovoljno; vedno bolj ga je gnalo za ptujcem in bil je gluh za vsakoršno opominjevanje. Kmaló se je našla prilika prodati mlin in gospodarstvo še precej z dobrimi pogodbami, kakor je mislil Valentin, in zdaj mu je bilo mogoče spolniti svoj sklep.

Znano je, da se izmed Slavjanov naj bolj selijo na ptuje Čehi in Poljaki; ali tudi pri nas na Slovenskem je že marsikdo zapustil svoj dom z družino vred ter šel iskat zlatega boga v Ameriko; posebno se to pogosto godi današnje čase.

To krasno deželo, ktero so naši preddedje s potnim obrazom obdelovali, kjer so se borili za njo sinovi Slave

in za ohranitev sv. vere prelivali kri, to deželo tedaj zapuščajo zdaj njihovi potomci in dajo prostor ptujcem, da se naseljujejo va-njo in gospodarijo samovoljno po njej. In kaj je vsemu temu vzrok? Omike, izobraženosti manjka med ljudstvom. Žalibog, da velikaši za to premalo skrbé, prosto ljudstvo pa si samo ne vé pomagati. Res omike nam je treba, ali prave omike, na podlagi materinščine, ne pa ptujstva, ki nam več škoduje, nego hasni. Kakor taja gorke solnce led ter ogreva zemljo, tako omečuje tudi olika človeška srca, zbuja misli in goji ljubezen do naroda in domovine. Le omika zamore osrečiti naše ljudstvo, le ona jih more bolj tesno združiti, da bodo ljubili eden drugega, kakor brat brata. Tako se nam godí, ali potrpiamo, kajti žalostno je v nesreči o nesreči govoriti. Ne žalovanje in jok, ampak pridnost, delavnost in vzajemnost more nam pomagati. O vi dragi Slovenci, pridni kmetje in rokodelci! kedaj se prične pri vas boljša doba napredovanja in omike? Že se sveti zvezda na našem obnebji, omika se je jela prijemati naših sinov. Napravljajo se bralnice že tudi po manjših farah, napravljajo se društva za izdavanje koristnih knjig. Mnogo mož je na polji slovenskem, ki se trudijo za blagor domovine, ki delajo za naš rod, da bi ga rešili iz tmine. Imena teh mož se bodo svetila še v poznih letih, kakor jasne zvezde na nebu in naši potomci se jih bodo spominjali s hvaležnostjo. Na delo torej rojaki, na delo! Sveta dolžnost je, da delamo za domovino, ktero nam je dal Bog.

Morda si že nevoljen, dragi bralec, da sem krenil od glavne reči. Pa namen te povesti je dokazati, kako potrebna je omika, in naš Valentin Mlakar nam je živ izgled, kako potrebno je vsakemu človeku izobraženosti. Ko bi bil imel Valentin več vednosti, ko bi se ne bil vlačil po sejmih in bližnih vaséh, da bi poslušal basni o Ameriki in prodajal gospodarstvo, se raji poprijel dela, o prostih urah pa se pečal s koristnimi knjigami, ne bi mu bilo prišlo na misel zapustiti domovino. Ali kaj — v šolah se je naučil nekoliko nemščino lomiti, družih vednosti pa si ni pridobil; zatorej ni imel prave izobraženosti, vrh tega pa se je tudi rad ogibal knjig, zatorej je bil še v mnogih rečéh čisto neveden. Tudi o Ameriki je imel popolnoma krive in napačne zapopadke. Valentin je menil, da ležé v Ameriki kupi zlata, in treba jih je le s periščem grabiti; zdelo se mu je, da rasejo ondi vinogradi brez obdelovanja, in morda celó, da se ondi vino kar z drevja cedí, da ni drugega treba, nego vleči se pod drevó, nastaviti usta in požirati, ob kratkem — Valentin je mislil, da je Amerika obljubljena dežela, kjer se cedí mleko in med iz zemlje.

Ko bi bil poznal Valentin nekoliko našo zemljo, vedel bi bil, da je Amerika tudi Božja zemlja, kakor vsaka druga, le da je tu pa tam gorkeja, nego kaka druga, da rodi drugačni sad, da so ondi velike pustinje in gozdi, ktere je treba s potnim obrazom obdelovati. Ko bi bil nekoliko znal živalstvo, vedel bi bil, da živé v Ameriki razne ropne živali, strupene kače, sitni mrčesi, ki prizadevajo ljudém mnogo škode in nadleže in pogosto so tudi vzrok smrti. Ko bi bil Valentin znal zgodovino, vedel bi bil, da v Ameriki ni vladala takova podložnost, kakor pri nas v Evropi, ampak trda sužnost, da niso ljudjé svojih bližnjih, čeravno so bili tudi ustvarjeni po Božji podobi, imeli za ljudi, ampak za nekako delavno stvar, ravnaje s sužnimi večkrat grše, nego z živino. Vsega tega ni vedel Valentin — on se je veselil Amerike, kakor otroci, kedar vidijo lepe pene, krasno le za nekaj časa.

Dandanašnji je mnogo tacih Valentinov — ne samo po Slovenskem, ampak tudi drugod jih je brez mere, ki se nočejo nikakor prebuditi, in ktere bo le angeljska tromba sodnji dan prebudila iz temote.

(Dalje prihodnjič.)

Sin kmečkega cesarja.

(Povest iz XVI. stoletja; spisal J. Jurčič.)

(Dalje.)

III. Pomagač.

Ne daleč od Krškega stoji grad, ki ga kmetje od nekdanj imenujejo „Šrajbarski turen“. Ne spada le-sem, da bi preiskovali, zakaj se ravno tako imenuje. Sloveči stari zgodopisec Valvazor piše, da je bil morda kak „šribar“ kedaj lastnik tega grada in da se je po njem ime prijelo. Da-si bolje razlage ne vemo, tudi te ne potrdimo. Pa saj to v naši povesti ni posebno važno.

Grad stoji na hribu. Proti Krškemu se razprostira planjava, na družih straneh pak ga je obdajal tačas, še bolj ko današnje dni, velik gozd.

Šestdeset let pred našo povestjo že so bili uporni kmetje vdrli v ta grad in hudo gospodarili v njem.

Da se ne bi kaj tacega več povrnilo, sezidal je bil šrajbarski grajščak debelo in široko obzidje in na vsacem oglu postavil močen stolp, od koder se je pozneje lahko branil ne samo nepokornim kmetom, ampak tudi še hujsim sovražnikom tedanje naše dežele, Turkom.

V ta grad smo videli jezdit i menitnega plemenitaša barona Jošta Turna, premagovalca in sodnika kmečkega cesarja Ilija. Bil je gospodarju v Šrajbarskem turnu nekaj v rodu in hodil ga je skoro vsako leto enkrat obiskat.

Jesensko solnce je poslednje žarke upiralo v goste vrhove velikanskega bukovja Šrajbarskega turna v grajskem gozdu, kjer sta dva kmeta ravno sekire po tleh pometala in se drug za drugim vsedla na ravno okleščeno deblo, nekoliko da bi se počila od dnevnega dela, nekoliko da bi se prav v miru kako pomenila.

„Zdaj menda ne bo gozdarja več klek prinesel, le sediva. Kruha sva si že zaslužila, če je božja volja,“ pravi stareji.

„Saj gospod ni vse leto in dan toliko storil, ko midva danes“ odgovori mlajši.

„Kaj hočemo, ker je tako, že mora biti.“

„Jaz pa pravim, da ni, da bi moralo biti,“ pravi mlajši in jeza mu zarudi obraz. „Mi smo sami krivi, da nas tako imajo, kakor da bi duše ne imeli, da moramo drugim delati, pred ko sebi, in nam še to iz rok iztrgajo, kar z žuli pridobomo. Jaz sem že dostikrat premišljal: če je Bog zajca ustvaril, ustvaril ga je ravno tako za-me kakor za grajščaka. Drva rasto na božjej zemlji za-nj tako, kakor za nas in vendar moramo mi slabe vrhove in brstino pobirati, grajščaka pa čaka debelina, ktere si še sam posekati uoče. Mi smo neumni. E Kosoman a je bil treba poslušati —“.

Pri tem imenu starši kmet naglo po konci skoči in se ozre okrog in okrog ter prst na usta dene šepetaje: „Tiho, tiho! Kaj ko bi te kdo slišal, da se meniš o Kosomanu!“

„Ti si strahopet. In ravno zato, ker je bilo lansko leto preveč tacih, kakoršen si ti, ni Ilija in Kosoman nič opravil. Ko bi bili vsi vile in sekire poprijeli in z nami in s Kosomanom šli, kje bi bile zdaj grajščine!“

„Boga zahvali in mater božjo, da ne vedó, da si bil pri Kosomanu in tiho bodi. Ko bi kdo slišal, zapró te ali pa še obesijo, kakor so druge.“

„Ali me boš ti izdal?“

„O Bog obvaruj?“

„Jaz ti povem, da ko bi zdaj-le Kosoman, ki pravi da je v gori in da bo še enkrat vojsko vzdignil, ko bi zdaj-le prišel in rekel: pojmo! jaz grem prec ž njim.“

„Lepo te prosim, Martin, tiho bodi. Ti si neumen. Kaj sta nam Ilija in njegov sin pomagala? Ničesa! Enega so umorili, enega pa še bodo.“

„Bog vé, kako pride. Boš videl, Kosoman je pravi, on jim bo še eno zagodel, jaz vem.“

„Jaz grem domú,“ pravi stareji in dene sekiro na ramo. „Ti Martin pa pojdi v grad, laglje hodiš ko jaz in povej, da sva posekala, kar je bil nam odkazal.“

Oba se napotita, starši kmet po enej, Martin po drugej stezi.

Poslednji ni bil še streljaj daleč, ko mu iz gošče mož nasproti stopi in v roko seže. Martin se oveseli in ustraši, ko spozna Kosomana. Nehoté se ozre okrog, potem pa vpraša: „Kaj delaš tukaj? Ravno sem o tebi govoril.“

„Slišal sem. Ali je resnica, kar si govoril?“

„To se ve da. Jaz zmerom pravim, da si ti mož in tvoj oče je bil pošten mož, Bog mu daj nebesa —“.

„Ti si rekel, da greš z menoj, če je treba,“ pravi Kosoman. „Ne z menoj. Sam pojdi v grad, kamor si namenjen. Tam pozvedi, kdo je danes prišel. Videl boš, če je res tisti, ki mu pravijo Jošt Turen, če ima sina s seboj. Skusi zvedeti, koliko časa tu ostane; kedaj misli oditi in kar še moreš. Vse to mi boš jutri o poldne tukaj-le povedal. Čakal te bom. Ali mi boš storil to?“

„Vse, vse kar hočeš. Na teuko bom zvedel, če le more kdo.“

„Ne pravi nikomur tega; tudi ne, da si me videl. Jutri se zmeniva kaj več,“ pravi Kosoman.

Martin še za njim vpije: „Pazi, da te kdo ne spozna in da v sitnosti ne prideš. Pridi k meni spat.“

Kosoman prikima in koj po tem ga Martin že ni videl.

IV. Stric.

Noč se je storila. Tema je bilo, da človek ni ped zemlje pred seboj videl. Dež je začel liti, veter je žvižgal. V tacem času človeku dobro dé, če preskrbljen sedi pod streho v gorkej stanici in posluša, kako sapa debele kaplje v zaprto okno zaganja.

Svetokriški fajmošter, častljiv starček, bil je ravno odvečerjal in svojo molitev opravil.

Videti je možu kacih sedemdeset let, skrb in žalost se mu bere z obličja. Večkrat vzdihne, potem pa glavo pobesi in sedi tiho. Kaj je pač staremu možu? Morda ga misel obhaja, da je na pragu v večnost, da so njegova leta potekla in se bo moral ločiti od tega sveta in težek odgovor dajati večnemu ostremu sodniku? Tega ne. Vse njegovo življenje je čisto, pripravljen je pred sodnika stopiti.

Spomin družih reči mu navdaja britkosti in mu teži srce. On je brat nesrečnega Ilije, kmečkega cesarja. Oče njegov, bogat, svoboden kmet je bil dal njega in njegovega brata v nek kloster v šolo. Ilija je ostal po očetovej smrti gospodar, on je dokončal učenje in postal duhovnik.

Pač je malo sprevidel, že zgodaj sprevidel, kake nesrečne misli goji njegov brat Ilija. Zdelo se mu je, da namerja vzdigniti se zoper gosposko. Opominjal ga je večkrat lepo, očetovsko, naj si iz glave izbije take misli. Pravil mu je, da sveto pismo in cerkev zapoveduje pokorščino postavljenj oblasti, ne samo dobrej, temuč tudi preostrej in hudej.

Toda vse je bilo zastonj.

Tako je moral pred letom doživeti strašnih dogodkov, njegov brat je strašno smrt storil. Ali mu je Bog na onem svetu odpustil greh? Za to je stari duhovnik molil, ali zagotoviti mu tega ni mogel živ krst.

Stričnik njegov, Baltazar, Ilijev sin, ta je pregnan, ubežen, brez doma, izgubljen!

Kaj čuda, da je mož potr in pobit, da vidno hira. Te reči so fajmoštru po glavi rojile. Da bi se razmislil in tolažbe našel, jame brati iz svetega pisma. Komaj začne, ko zasliši, da nekdo trka in kmalo, da gre njegova dekla odpirat.

Misleč da bo treba iti h kacemu bolniku, zapazi še le, da je vihar in dež zunaj, vendar pravi: Naj bo, božja volja je, dolžnost je sveta.

Zdajci stopi Kosoman v sobo. Bil je ves premočen. Bodi-si da je imel fajmošter že slabe oči od starosti, ali ker je bil Kosoman nenavadno oblečen in je poraseno brado nosil, stari svojega bratovega sina ni spoznal.

„Kaj bi radi pri meni?“ vpraša ga.

„Prenočil bi rad pri vas, stric!“ odgovori mladi mož. Duhovnik ostrmi.

„Baltazar!“

„Ali me niste poznali? Da, dve leti je že, kar sem bil na zadnje pri vas. Postarali ste se.“

Fajmošter vstane in prime Kosomana za roko. Solza se mu utrne iz očesa. Vsedeta se.

„O prepozno prideš, ljubi moj, prepozno. Kaj je s teboj! Dve leti, praviš? Koliko nesreče v teh letih! Da bi tega ne bil doživel! Pa povej mi, od kod prideš? kaj počneš? ali si odpuščanje dobil od gosposke? od Boga?“

„Odpuščanja od gosposke, ktero vi mislite, nisem iskal in ga ne bom, če se do smrti po gorah klatim,“ odgovori Kosoman.

„Še zmerom tak, kakor oče! Ne, tako ne smeš govoriti. Jaz vem, da ne smeš očitno pokazati se, skrivati se moraš, kaj ne?“

„Najbolj varno je.“

„No vidiš, to ne gre. Prav je, da k meni prideš, ljubi moj! Morda ti bom kaj pomagal. Jaz ne morem in ne smem za te prositi. Glej, ker sem brat svojega nesrečnega očeta — Bog se usmili njegove duše, — ne morejo me lahko videti. Pa imam prijatelje, ki bodo prosili za te; opat v Kostanjevici veliko premore. Obljubi, da se poboljšaš in vse se bo naredilo. Kaj ne, da ti je žal, da si očeta poslušal, ki te je napak učil?“

„Prositi ni treba za me.“

„Mora se, mora. Sicer se boš ves izgubil. Rešiti moram tebe, sicer bom težko umrl. Ko bi ti vedel, kako hudo je meni, kako me srce boli za tvojega očeta —,“ stari ni mogel izgovoriti.

„Tudi meni, stric, je hudo. Ta reč ni še končana niti pozabljena. Ko bi tega ne bilo, če bi že prav prosili zame, zdaj je zastonj in nepotrebno. Nočem milosti od tistih, ki je niso nikdar poznali,“ pravi Kosoman jezno in oči se mu nekako čudno oživé.

„Ni zastonj! Kdor trka, temu se odpre. Ti si mlad, oče tvoj te je zapeljal. Če bodo videli gospodje, da se češ vrniti na pravo pot, radi ti bodo prizanesli in postal boš zopet pošten človek. In morda ti bo Bog dolgo življenje pustil, da boš spoznal, kako zelo si bil zašel. Prosi ga za to.“

„To se bova še vse zmenila, stric! Storil bom pa, kar sem si namenil.“

„Kaj si namenjen storiti?“

„K vam sem prišel prosit nekoliko denarja.“

„Kolikor imam, vse ti dam, Baltazar, samo poslušaj me.“ Rekoč fajmošter vstane in odpre omarico.

„Vzemi, kolikor hočeš, veliko nimam.“

Kosoman vzame nekaj malega.

„Zdaj povej, kaj misliš storiti? Ali bo tako, kakor jaz pravim?“

Kosoman upre oči v tla, precej pa se sklani po konci in nekako odvažno pravi: „Stric! legal ne bom, po resnici vam povem, kaj mislim. Nikar me ne pregovarjajte. Zastonj je. Glavo za glavo! Jaz moram enega tistih v roke dobiti, ki so mojega očeta mučili. Glavo za glavo, to sem se zarotil.“

Kakor bi treščilo va-nj, zgrudi se stari duhovnik na stol. Nobene besede ne more spregovoriti. Srpo gleda stričnika.

„Enega, in sicer poglavitnega imam že na sledu in gotovo mi ne uide. Kedar bom svojo dolžnost zvršil, potlej se bom vrnil k vam in videli boste, kako bom pohleven postal. Zdaj pa svojega očeta ne smem pozabiti. On bi tudi ne bil kar tako pustil, ko bi bil kdo meni kaj prizadel.“

„Moj Bog!“ vzdihne stric.

„Lehko noč, pri vas ne smem ostati,“ pravi Kosoman odhajaje.

„Baltazar!“ kliče fajmošter, ko so se vrata za Kosomanom zaprla. Ali Kosoman ni slišal tega klika, ali ga ni slišati hotel, ne vemo. K stricu ga nazaj ni.

Da ubogi starec to noč ni očesa zatisnil, to si je lahko misliti. Ilijev sin pak je prišedši iz stričeve hiše pod plaščem skriti meč bolj priročno opasal, zavil se in krenil od sv. Križa proti Šrajbarskemu turnu, ne zmené se veliko za dež in vihar, ki mu je okoli ušes pihal. Ne daleč od grada je stala samotna kočja, kjer se je še luč svetila. Tam potrka Kosoman na okence in zakliče: „Martin, odpri!“ Vrata se odpró, Kosoman stopi v vežo. Ne dolgo potem ugasne luč in sliši se iz kočje le polglasen pomenek. (Dalje prihodnjič.)

Srenja pod lipo.

Prva nedelja.

Vže je popoldanja služba božja minula, poslednje bogoljubne duše še niso cerkve zapustile, in vže se čuje od Trebušnikove hiše veselo vriskanje, godci in ples. Gizdavo nališpana dekleta tekajo in točijo vino, praznično oblečeni hlapeci donašajo jedila na mizo in hišna gospodinja se muči v kuhinji, da jej pot oči in ves obraz zaliva. V sredi prostorne hiše se vrtil in suče mladi svet na okrog, poleg sten pa stojé mize. Pri prvej si napivajo in nazdravljajo, pri drugej popevajo v eno mer:

Tako so naši stari delali
In so vsega dosti imali.

in pri ostalih mizah jedó in pijó in še druge marnje uganjajo. Pri peči na klopi pa so sedeli napetolični godci in so svoj posel izverševali. Piščali so pele, gosli škripljale in debeli bas je ručal in bučal, da je po celej vasi odmevalo.

Trebušnik pa je na pragu stal, se na vse strani oziral in prežal na nove goste. Zelena kapica mu je stala vrh las, s srebrom okovana lula tičala v ustih in okoli vrata se mu je ovijal svilnat robec. Beli rokavi so mu plahotali okoli rok in iz manšestra zabunec s srebernimi gumbi je obdajal okroglo tolsto telo. Zavihane škornice so mu čez kolena segale in na pol zakrivale irhaste hlače, izza katerih je pozlačena urina verižica s pečatnikom visela. Sam sebi všeč se ogleduje in piha in briše mali prah s hlač, kar pride sosed Luka ter ga nagovori: „Moj dragi prijatelj! si li tudi ti sem prišel? Mislil sem, da si ti pod lipo odšel, ondi z županom križevi pot molit. He! he! Jeli, rajše bodeš dal za kak poliček vina? Saj je pri meni vse dobre volje: godci godejo, mladenči in dekleta plešejo in mi vsi drugi se, kar je moč, dobrovoljimo. Karkoli tvoje serce poželi, vsega vsega danes pri meni dobiš: mastno juho, tolsto govedino, dobro okajeno svinjino, okusno teletino, maslene potvice, ocvrta piščeta, pečene race in goske in nad moč debele purane. Kakošna pa so še le moja vina! Štajere se sveti kakor ribje oko, marenj igra kot živo srebro, beržanka se žari ko ogenj v peči in žganje je slaje od meda in tako zatracano močno, da človeku vale v lase skoči.“

Potem vrže Trebušnik svojo roko Luki na drugo ramo ter odideta v hišo, kjer se med hrumečo množico izgubita.

A pustimo te krčmarske veselice in bedalije, po katerih rada glava boli, žep pa sušico dobi, kajti znane so odveč našim bralcem in pojdemo pod lipo, kjer omenjenih sedem mož z županom okrog kamenene mize sedí in se pomenkuje, da se kaj lepega in koristnega naučimo.

Ni preteklo veliko časa in vrata na župnikovej hiši se odpró in skoz-nje se prikažejo gospod župnik z učiteljem, ter se bližajo lipi. Možjé vstanejo, vsi se naspromptno pozdravijo ter se vsedejo na odločena mesta.

Gospod župnik, ozirajoč se na lipo, pričnó govoriti. „Res lepo drevo! Kako gosto in zeleno je njegovo listje, kako duhteče žolto cvetje in kako prijeten hlad nam daje! pa mislim, pristavijo, da še ni prestara, kajti ima prav mladolično skorjo.“

Župan: „Za mojega deda je tu na tem mestu stala, Bog vé koliko let, stara červiva in votla lipa. Jeseni, kedar so bili vsi domači na polji, so se otroci pod njo z ognjem igrali in prej, nego kdo to opazi, vname se ona in se zruši na tla. Moj ded se mislili na ta kraj drugo lipo vsaditi, pa kako so se začudili, kedar vidijo na pomlad sto in sto mladih lipic iz tal poganjati. Vse druge oni porežejo, samo sedem jih ostavijo z namenom ohraniti ono, ktera se bode najlepše obnašala ostale pa izsekati. A vse so enako veselo poganjale, rastle in se slednjič strnile v eno drevo, ktero nam dela hladno senco in hišo brani ognja in viharjev.“

Učitelj: „Vaše besede potrdi tudi voglasto steblo, kar kaže, da je lipa iz več mladik zrastle.“

Potem prevzemó zopet gospod župnik besedo, rekoč: „Moji ljubi sosedje! Sploh vam je znano, zakaj ste le-sem prišli, namreč: naše uboštvo. Vaši starši so se pošteno preživljali in, akoprem niso bili bogatini, vendar so brez velikih dolgov izhajali. Vse se je pa

spremenilo, odkar se je vélika cesta skoz vas pričela, gospodarji so jeli vozariti, kmetije zanemarjati, delo pa ženam in slabim otrokom prepuščati; gnoj se je trosil po cestah, zaslužek pa je v krémah ostal, moral je tedaj kmet ubožati in v dolge zabresti. V teh okolščinah pride železna cesta k nam in mi se čutimo tem siromašniše, ker si ne vemo v tej nenadni nesreči pomagati. Kakor tujec na razpotji tudi mi ne znamo, kaj storiti, kam se okreniti?“

Tomaž: „Jaz mislim, da se povrnemo na pot, ktero smo zapustili in da zopet obdelujemo zemljo kakor naši spredniki.“

Župnik: „Prav imate, sosed Tomaž! A bojim se in dvomim, da bi samo to vže pomagalo. Glejte! zemljišča ostanejo zmerom enako dolga in široka in ne rastejo, vendar so davki od leta do leta večji, dolgovi vedno naraščajo vsakdanje potrebe se množijo in, kjer je bil poprej eden, so sedaj trije, kateri jesti in obleko zahtevajo. Cerkevni spisi nam pričujejo, da je Tihodol pred 30 leti 1000 duš imel, sedaj jih pa šteje več od 2500.

Verban: „Res je to. Kedar sem bil neoženjen, kaj sem se zmenil, če sem bil včasih tudi lačen; a sedaj, kedar pridem domú, vpije mi žena in četvero dece nasprompti! to dela veče skrbí.“

Župnik: „Kako nam je moči iz te težavne zadrege priti? Jeli? kedar ne morejo vaši konjiči voza iz blata izvleči in se jim ustavlja, priprežem jim še drugi par, ali vi četverite; tako morate tudi, ker delo vaših rok ni zadosti, še vaš um pripreči, da pošteno izhajate, ali z drugimi besedami, vi morate umni kmetovalci biti. Umen kmetovalec se pa samo oni imenovati more, kateri si iz svojega zemljišča, kar se da, največi dobiček doseči prizadeva. Takemu človeku rabi bolj um, nego roke in telesna moč. Težko je umno kmetovati in umni kmetovalec mora razum navadnih kmečkih del še veliko drugega vedeti in razumeti, kar vi še ne mislite, na primer: Tako mora on znati, kako se ima kmetijsko stanje staviti, da vsem potrebam pristuje, da je zdravo in ni odveč odročno, da se čas ne trati; čas pa je, kakor Anglež veli, gotov dnar i. t. d. (Stavbina umetnost.) Potem mora on vedeti, iz katerih delov ali rudnih obstoji zemlja, ktero obdeluje, da more pripravni gnoj pripraviti in jo s pristojnim semenom obsejati i. t. d. (Kemija in zemljoznanstvo.) Vem in sem prepričan, da navadna žita, sadeže in trave poznate, a veliko jih je, katerih ne poznate, ali če vam so tudi znane, jih prav ne obdelujete, njihovo korist dosti ne cenite, onih pa, ki so vam škodljive, se ne ogiblujete i. t. d. (Rastlinslovje.) Kar se vin tiče, smo tudi za drugimi narodi zaostali; nimamo dosti zlahatnih trt in vino spravljati premalo umemo. Velik dobiček prinaša sadjereja in lahko se sadje v tuje kraje po železnici speča, a ne zamerite, če vam resnico povem, naših vrtov še pogledati ne smem, takovi so. Ravno to velja o našej živinoreji. Tudi bučelarstvo, ki je toliko koristno in kratkočasno, sviloreja, ktera druga ljudstva bogati, in hmelarija potrebujejo posebnega poduka, ako hočemo, da nam dobiček donšajo. Kaj bodem še le rekel o gozdih in hostah, ktere dobro ohranjene, so kmetu neusehljiv zaklad v vsakej stiski in nesreči; na-nje hode umen kmetovalec posebno pazil. Tudi vreme nekoliko razumeti je dobro kmetu in želeti bi bilo, da se voli kmet s tlako- in gorkomerom (vlago- in toplomerom) na steni svoje hiše posvetovati, nego lažnjivim prerokovanjem naših pratik verovati, ktere marsikterega v škodo zapeljejo. Redke so vednosti,

ktore ne bi kmetijstvu čisto nič koristile. Vi vidite tedaj, koliko bi bilo umnemu kmetovalcu potrebno, da zna. Zatorej so se vže za starih časov nekteri cesarji in drugi veljaki s kmetijstvom radi pečali, današnji dan se pa v njegovo podporo shajajo kmetiške družbe, vpeljujejo šole in najučenejši možje pišejo o tej stvari; število pa vseh do sih mal izdanih knjig je tema.

(Dalje prihodnjič.)

O vešah ali pozemeljskih plamenih.

Vsemogočni stvarnik je svet kaj modro vredil. Najpopolnšo stvar na zemlji človeka, je mnogovrstno obdaril ter ga postavil gospodarja vsem stvarém. Dal mu je žarko solnce, ki mu zemljo razsvetljuje, ogreva in zveseljuje; prižgal je tisočero zvezdic na sinjem nebesnem oboku, da razsvetljujejo črno noč. Odločil je vsem stvarém pot, po kateri se imajo ravnati, in še nobena ni zašla na druge pote. Človek pa ne da bi, premišljeva je lepa dela, stvarnikovo vsemogočnost in modrost občudoval, le prerad natorne prikazni, kterih lastnosti malo ali nič ne pozna, neznanim močém pripisuje. Iz te nevednosti izvirajo vraže, čarovnije (copernije) in vsake vrste praznih ver, pod kterimi priprosto ljudstvo še vedno zdihuje. Onemu, komur so natorne moči znane, temu zvezdni utrinki gotovo ne prerokujejo smrti, tudi mu niso repatice naznanjavavke lakote, vojske in družih nezgod. Tu naj sledi prostemu ljudstvu v poduk nekoliko vrstic o pozemeljskih plamenih ali vešah.

Kaj da so veše (Irrlichter, Irrwische), to ni še dognано. Velikokrat so sicer učenjaki na te natorne prikazni pozornost obračali, pa vsak skoro drugače o njih sodi. V obče menijo, da so veše vžgani soparji, ki o mirnih, soparnih dnevih po močvirjih, pokopališčih in mlakah vstajajo. Gibljejo se, ker jih vsaka sapica zavoljo njih lehkote sem ter tje goni, ali kakor ljudje pravijo plešejo, so različne visokosti, barve in svitlobe. Ni naš namen pretresovati, v čem da te prikazni prav za prav obstojé, marveč hočemo tu podati čest. bralcem kratek obris tega, kar so zvedenci o teh prikaznih pisali.

Profesor Bessel se je vozil 2. grudna 1807. leta na Bremskem po nekej rečici. Bila je mirna temna noč, nobene sapice ni bilo, samo zdaj pa zdaj je dež naletoval. Rečica se pretaka tik ceste, ki čez veliko močvirje drži; med rečico in cesto pa je bilo dokaj jam, iz kterih so šoto (torf) kopali. V teh grapah je opazoval iz čolnička veše, ki so sem ter tje plesale. Koliko jih je prav za prav bilo, ni mogel razločiti, ker so neprenehoma sem ter tje frkale, se zgnubljale, pa zopet na staro mesto povračale. Samo to je razločil, da slabo goré in da so modrega plamena.

Tako jih je opazoval tudi učeni dr. J. G. Gall v mirnej noči na nekem močvirju med Kamnico in Kraljevem na Pruskem, in se je močno čudil njihnemu številu.

V listopadu omenjenega leta jih je Vogel na Lipskem cele trume videl. Bila je mrzla, jasna noč. Travnik, na kterem jih je opazoval, je bil majhen, močvirnat in z rovi ves razoran. Tu zagleda Vogel nekako luč s slabim plamenom, enakim onemu, ki ga da žveplenka od sebe, ako jo drgneš. Ta luč se je časih skrila za kake tri trenutke, se pa spet na istem mestu prikazala. Plamen se je dvigal za kake tri palce nad močvirnato zemljo.

Niso pa skakljale kakor one, ktore je dr. Gall opazoval.

Tudi to, kar prof. Kastner o vešah piše, vjema se popolnoma z Besselovim in Vogelovim opazovanjem. Kastner je videl blizo Heidelberga v nekem močvirju tik pokopališča „k sv. Ani“ vsako poletje in jesen cele trope taci plamenov. Gibali so se nekoliko nad zemljo; ako se jim je bližal, pa so se koj pozgubili; ko se je pa spet oddalil, vrnili so se na poprejšnje mesto.

Posebno veliko veš, pravijo, je bilo nekda na Laškem okoli mesta Bolonije in po močvirnatih travnikih na obalih reke Pada, o kterih so menili ondašnji prebivavci, da so čarovniki (coperniki.)

So pa tudi veše, ki so močno enake svitlobi, ki jo žuželi ali mrgolinci od sebe dajejo. Derham pripoveda o nekej veši, ki je okoli gnjilega osáta skakljala in se koj skrila, ako se jej je kdo približal.

Hladni je videl 1781. leta nekega gorkega poletnega dne v mraku pri Draždanih na nekem vrtu mnogo svetlih pik v rosnej travi skakljati. Nektore izmed njih so se obešale na kolesa mimo drdrajočih voz, in so se koj pozgubile, če se jim je kdo bližal. Vsrečilo se mu je jih nekoliko vjeti. Bile so enake kraku ali pa kuhanemu sagovemu zrnju, niso pa imele ne duha ne slasti, in zdelo se mu je, da niso družega, nego gnjila rastlina.

Sledečo prikazen pa ne bi prištevali vešam: Dr. Doeta je na Francoskem blizo mesta Brienne noč prehitela in moral je v gozdu pod milim nebom prenočiti. Okoli dveh po polnoči vstane in pride do neke vasi. Pri vasi je drevored, ki pelje k starej, tik stoječe vode sezidanej cerkvi. Tu zagleda ognju enako svitlobo. Nebo je bilo jasno, brez števila zvezd je migljalo na sinjem nebesnem oboku, ne ena sapica ni pihljala in nič ni kalilo nočne tišine. Ogenj je bil belorudečkast in je kaj mirno gorél. Bil je kakih 10—12 čevljev visok in tako svitel, da se je pri njem brati dalo. Za kake pol ure se je plamen znižal (k večemu je bil 4 čevlje visok) in ob treh po polnoči je popolnoma zginil.

Malar Onofrio Zanotti je videl, kakor pripoveda dr. Q. B. Filopanti, necega večera v Boloniji pred hišo prof. Santinija na cesti gorečo kroglo v podobi plamena vstajati, ki se je koj v zrak dvignila, se pa tudi hipoma izgubila. Tam, kjer je mimo njega šla, je čutil nekako gorkoto v obrazu. Od tega dne se je omenjeni malar mnogo trudil, da bi še na take prikazni naletel, pa vsej prizadevi vkljub je samo tri veše videl. Ena se mu je prikazala neko soparno noč o pol ednajstih. Podobna je bila navadnemu plamenu in se je premikala od juga proti severju; potem je nekaj odstopila od svojega pota in se je dvigala polagoma v zrak. Zanotti se jej je bližal z dolgo, na koncu s pezdirim omotano palico. Ko se je dotakne, jame koj goréti, pa tudi brž ugasne. Pezdirje je dišalo nekoliko po žveplu in amonijaku.

Ker se na jugu pogostoma žuželi nahajajo, ki nekak ogenj od sebe dajejo, menili so nekteri učenjaki (Willoughby, Ray in Vallisneri), da veše niso družega, nego živali, ki svetijo. Da so ti v svojem mnenji predaletč zašli, tega nam ni treba opomniti; tajiti se pa vendar ne dá, da so že mnogokrat take živali vešam prištevali.

Ogenj, kakoršnega je že omenjeni dr. Doe na Francoskem opazoval, sveti samo pa ne vžgé. O takih velikih ognjih piše učeni Reinegs tole: Po gorkih

jesenskih dnevih so po nekih krajih v Aziji skor vsa polja v svitem plamenu. Ogenj pa nima gorkote v sebi in še sená ne vžgé. Živina, s katero tu v karavanah (v velicah tropih) mimo hodijo, se te velike svitlobe močno boji, in gonjači morajo kaj dobro na njo paziti, da jim ne zdirja. V jasnih nočéh se ogenj v ravninah izgubi, obseva pa vrhe visokim goram.

Tudi na Ogerskem niso brez takih ognjev; posebno pogostoma se nahajajo po hlevih, kjer živini mnogo strahú prizadevajo. — Lambert pripoveda o nekem ognju na Francoskem, ki je iz zemlje puhtel, eno celo dvorano razsvitljeval, pa nobene škode ne naredil. Tudi učeni Humboldt govori o takih ognjih.

Spomina vredna je tudi prikazen, ki so jo leta 1842. na zgornjem Nemškem opazovali. Gospa Trommsdorfova se je peljala z neko prijateljico okoli osmih zvečer v kočiji in je zagledala nekaj korakov od ceste mnogo isker. Da bi svojo pozornost lože na nje obrnila, velela je proti temu kraju voziti, in ko so se mu približali, združile so se iskre koj v svitel plamen. Dan je bil precej soparen in brez vetra; nebo je bilo zjutraj jasno, popoldne se je pa pooblačilo in okoli petih je jel dež liti. Po dežji je nastopil hlad. Veše, na katere so tu nalleteli, dvigale so se s svitlim plamenom za čevelj visoko, nekaj trenutkov sem ter tje frkale, potem se pa pozgubile in na njihno mesto so druge nastopile. Njih plamen je za dober čevelj nad zemljo plaval in je dišal po užganih žveplenkah.

Ker se nahajajo, kakor smo videli, take veše, ki vžigajo, pa tudi take, ki nobene gorkote v sebi nimajo, delé je zvedenci v gorke in mrzle.

Le malo smo navedli o teh naturnih prikaznih, pa vendar že iz tega vsak lahko prevede, da se oni močno goljufajo, ki pravijo, da veše niso družega nego duhovi, ki po noči iz grobov prihajajo in plešejo. Tudi oni so nespametni, ki menijo, da tam, kjer veše plešejo, zakladi cvetó. Pisatelj teh vrstic vé za vas, kjer je kakih dva-deset mož na takem svitem kraju zaklada iskalo. Mnogo noči so prebudili, mnogo dnarjev potrosili, in eden je pri tem še zdravje — brž ko ne za vselej — zapravil, pa kaj so našli? Pesek, kamenje in nekoliko živalskih kosti! — Toliko se jih je pa vendar treba varovati, kedar jih kdo vidi in za njimi gre, da se v nje preveč ne zagleda in prave poti ne zgreši. Ker se le po noči vidijo, zató zajde tisti, ki nima za pot skrbí in za njimi gre, lahko v kako močvirje, iz kterega vstajajo, ali da ga v postranske in nevarne kraje zapeljejo. Primorski.

Nekoliko o konjskej reji.

Ako za dom potrebuješ kônj, moraš vedeti, kako se dobro gojé. Veliko konj se da odrejati ondot, koder imajo dosti prostornih pašnikov. Tacih ni med nami, ali vsaj redki so. Marsikdo pa rabi konje pri kmetijstvu in posebno za vožnjo; v ta namen so vsem potrebni in jako koristni, torej je važno vedeti, kako se odgajajo in ako rediš le malo konj, ni treba velicah pašnikov, če jih tudi odgojiš toliko, da enega ali dva na leto prodaš.

Pred vsem vedi, da žrebeta se morajo prosto gibati pod milim nebom, bodi si na večej trati, bodi si na drugem enacem prostoru. S pridom se v ta namen odločuje srenjski pašnik, ako imajo konje vsi ali vsaj večina gospodarjev.

Doma izrejen konj je večidel boljši mimo kupljenega, tudi lože poznaš vse njegove lastnosti in ni se ti bati sleparij in tožb, ki se tako pogostoma nahajajo pri konjskej kupčiji. Kupljen konj je včasih zelo trimoglav, predno se privadi krme, vode in dela; ako si ga zredil doma, navajen je vsega ter ti ne jemlje ni časa ni denarjev. Nakupljeni konji v začetku pogosto bolehaajo, ker jim je marsikaj nenavadno, torej ne morejo delati in še zdravnika in zdravil jim moraš iskati. Temu se ogne kmet, ako sam konje odreja.

Krma, katero porabiš v odrejo mladih konj, več koristi, nego bi jo prodal za gotovi denar. Posebno ako odgojiš konja tudi za prodaj, naraste kmetijstvu dobiček, s katerim boljšaš gospodarstvo ali pa ravnaš potrebne stroške. Čim dalje odrejaš konje, tem večji je dobiček. Kobiline cene in reje ne smeš računati, kajti zmerom ti pridno dela razen o času poroda. Žrebeta res da te nekaj stanejo iz prva, ali toliko ne ko kupljen konj enake cene, posebno ker domače krme ne moreš primerjati s kupljeno in ker mlad konj, kedar je 3 in pol leta star, že dela in si sam služi krmo. Ako v tej starosti prodaš konja, povrnjeni so ti vsi stroški, kar si jih imel zavoljo njega; ako ne, potem si ga slabo redil in si večidel tega sam kriv. Vedi, da še slabemu konju moraš tako obilno pokladati in tako marljivo streči, kakor že dobremu, drugače ti odraste tudi slab; to pa veš, kolik razloček je v ceni slabega in dobrega konja.

Ako od cene prodanega konja odbiješ stroške, katere si imel pri prvej odgoji, ostane ti goli dobiček. Da dosežeš ta namen, dobodi kobilu brez napak, ki je vtrjena v delu, primerno velika in močna. Ne rabi pokvek, od kterih ne dobiš dobrih mladičev. Že po zunanem mora biti tacega života, da ti kaže največo strpnost in zmožnost pri delu. Tudi ne smé biti preveč živa ali nepokojna, ker taka se rada prenapenja. Velika napaka pa je tudi lenoba in kujavost, kakor tudi, če je žival hudomušna, boječa ali če se rada ustavlja.

Dobro kobilu ohrani za pleme in ne daj se zape-ljati, da bi jo z lepa dal iz rok. Izmed žrebet moraš najboljša in najlepša za-se pridržati. Prodaj le to, česar ne potrebuješ doma.

Gospodarji, pozor!

Prišel je spet čas vojske — namreč vojske zoper požrešne gosenice, ki zdaj še mirno v mešičkih po našem drevje spé. Slovenski gospodarji! ne zamudite časa in storite, kar vam kličejo „Novice“: Kamorkoli človek letos stopi, vidi skor povsod mnogo suhega listja bengljati na sadnem drevju. V tem suhem listju je — kar vsak sadjerejec vé, obilno jajček od jesenskih drevesnih metuljev zaleženih, iz kterih se izležejo gosenice. — Komur je mar za sadje, naj ne zamudi brž, to je še ob pravem času, obrati drevje tega listja in ga pobranega sežgati, sicer utegne spomladi, namesto zelenih in cvetočih dreves, gledati le oskubene gole veje, kakor smo minulo jesen žalostni gledali po požrešnih gosenicah oglodano zelje. Naj župani in srenjski očetje vsi kar naravnost zaukažejo, da mora vsakdo obrati in osnažiti svoje sadno drevje. Nevednim in neubogljivim ljudem je včasih vsiliti dobrote!

Spomni se na-me!

Spomni se na-me! mi cvetica pravi,
Livade spomladanske zala hči,
Kedar vihar nemili jo zadavi
In krasno lice jej mraz posmodi.
Spomni se na-me! slavček milo poje,
Kedar mi zadnjo pesmico drobi,
In zapustivši hladne gaje svoje
V toplejše kraje od mene zbeži.
Spomni se na-me! bratec beseduje,
Poljubovaje sestrico v slovo,
Prijateljica tovaršu oznanuje,
Ko mu podaja slóvesno rokó.
Spomni se na-me! oče slovo vzame,
Ko svojim zadnji blagoslov deli;
In na gomilo hladno zlate mame
V spomin potočnic dete nasadi.
Spomni se na-me! pesmica prepeva,
Kedar po svetu se od tod podá,
Z ljubeznijo prijatelje ogreva,
Srečno po stezi radosti peljá.
Ko srce pevčevó ne bo več bilo,
Domu se vrnil bo slovenski sin,
Ovijajo naj venci mu gomilo,
Ki plete ljubav v večén je spomin.

J. Virk.

Gospodarske drobtine.

Kako mesno juho dolgo časa dobro ohraniti. Mesna juha se po letu hitro skisa in spridi, in in vendar je časih, zlasti pri bolnikih, treba vsak čas imeti dobre juhe. Ako hočeš tedaj juho hraniti, zlij jo v flašo, ki se pa ne smé do vrha napolniti. V prazen vrat vtakni rahel zamašek bombažev (pavolnat). Tako ti bode juha dolgo časa dobra in okusna ostala.

Kako se žarko sirovo maslo popravi. Žarkemu maslu (putru) prideni deseti del frišne smetane, oboje dobro zgneti in malo osoli. Ako si ga dobro udelal, imelo bo okus frišnega. Ali pa kuhaj sprideno maslo v obilnej vodi, ki bode žaltavost na se potegnila. Ako se to ne zgodi prvokrat popolnoma, kuhaj drugič, in če je treba tudi tretjič. Večkrat mu tudi mrzla voda odvzame žarkost. Tretji način je: Razpusti pri pohlevnem ognji žaltavo maslo in prideni na 10 funtov masla 10 lotov pepela, 1 lot stolčene krede, 1 žlico medú in nekoliko rezov mrkve (korenja). Vse to imej kake pol ure pri ognji, večkrat premešaj in konečno maslo precedi skoz tenko platno.

Jabelčni kruh. Znano je, da je krompirjev kruh posebno dober in sladek. Zdaj so pa jeli močno priporočati in hvaliti jabelčni kruh, ki je neki posebno dober in tečen. Jabelka se olupijo in zribajo, na dva funta jabelk se vzame tri funte moke. Sicer se ž njim ravna kakor z drugim kruhom. Hvalijo se, da se kruh dolgo drži, da ne plesni, in da se tudi ne skisa.

Smešnice.

Pijan vojak. Nek pijan vojak sreča svojega stotnika ter ga hoče po svojej dolžnosti pristojno pozdraviti; ali ne more pri miru stati, ter se ziblje na obé strani. „Grdün!“ zagrmí stotnik, „spet si se ga nalukal, da še mirno stati ne moreš.“ Na to se hoče vojak izgovarjati ter pravi med tem, ko se mu je jezik dobro zalétal: „Nisem ne piján, gospod stotnik, pil sem samo dvojno

vino — belo in rudeče, — in zdaj me vleče eno na to, drugo pa na uno stran!“

Gnoj smrdí! Dve gospodičini se sprehajate neki dan po polji, da bi se enmalo hladnega pa dobrega zraka navžili. Ravno tam pa vozi tudi nek kmet gnoj na polje. Gnoj je puščal za seboj hud in v nos bodeč duh, ki ste ga nežni gospodičini koj čutili in si zategadel dobro nosova tiščali. Ko srečate kmeta, vprašate ga brž nekako jezno: „Čemu vozite ta smrad na polje ter tako kvarite čisti in zdravi zrak?“ Na to jima odgovori naš kmet: „Dragi gospodičini, ta gnoj je za to, da bi žito bolje rodilo in da bi kruh cenejši bil.“ „Ah, draga moja Zálíka,“ reče ena izmed nju, „od danes naprej nočem več jesti kruha, nego le žemlje!“

Dober odgovor. Dva človeka, nič kaj prav dobrega slovesa, sta šla svojo pot ter srečala kmeta, ki je sejal. Rečeta mu: „Prijatelj! vi sejete, mi dva pa bova vživala plod vaših žuljev.“ „To je pač lahko mogoče“, odgovori jima kmet, ker, le poglejta, sejem koplje!“

Zastavice.

6. Kaj je Bog zemlji obljubil, ko jo je stvaril!
7. Ktera voda je na svetu največja?
8. Zakaj na Prihovi turen pri cerkvi stoji!
9. Zakaj okna umivajo?
10. Kedar vodo ima, vino pije; kedar vode nima, vodo pije. Kdo je to?

Vganjka zastavic v 1. listu. 1. Ker vse iz glave zna; 2. Petelin; 3. Dež (moški sp.) — voda (ženski sp.); 4. Četrtek; 5. Lan.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država. Glavna delavnost državnega zbora se vrši še vedno v odborih, v katerih se obravnuje o raznih davkovskih in drugih denarnih rečéh. Če je res, kar sem ter tje trdijo, treba jih bode okoli trideset milijonov zvišati, da se bodo mogli poravnati stroški tekočega upravnega leta. — Dne 30. jan. je bila v gosposkej zbornici na dnevnem redu osnova o porotnih sodbah za tiskovne pregreške, ki so nam že davno obljubljene. Pri razgovoru se je osnova nekaj premenila, naposled pa vendar potrdila. Poslanska zbornica, kamor je morala še enkrat romati, jo je z vsemi premembami vred v kratkej seji potrdila; upati je torej, da kmalo v življenje stopi. — Poslanska zbornica je volila 6. t. m. členu v državno sodišče. Boj med svobodoljubno in ministersko stranko je bil dolg in hud; trikrat se je moralo voliti, predno je bila zmaga razsojena. Ministerska stranka si je bila izvolila kandidata sedanjega dunajskega župana dra. Felderja, kateri je v ožej volitvi samo z dvema glasovoma zmagal; Polaki, Slovenci, Tirolci in še nekateri drugi poslanci pa so se poganjali za dra. Fischhófa, moža izmed malega števila tistih poštenih Nemcev, ki v resnici želé spravo med vsemi avstrijskimi národi in so torej za preuredbo sedanje ustave, ki ima še vedno več nasprotnikov ko podpornikov. Zanimivo — piše Narod — za stanovitnost sedanjih cislajtanskih državnopravnih razmer je gotovo, da se najmanj vsakih 14 dni vrača novica o ministerskej krizi. Kakor nam časniki naznanjajo, nimamo zdaj samo

ministerske krize, ampak vsa ustava je že dvomljiva postala, ker se govori, da se povrnemo zopet k krome-riškej osnovi ustave. Ministra Beust in Taaffe bi rada češko spravo v roke vzela, temu se pa neki ustavljajo ministri Giskra, Herbst, Plener in Hasner ter žugajo s svojim odstopom. Taaffe bi postal po želji Beustovej ministerski predsednik. Govorica hoče vedeti, da bi hotela ministra Berger in Brestel zagovarjati krome-riško osnovo, Beust, Taaffe in Potocki pa so za vsako spravo s Čehi. O tej bi se imeli najprvo dogovoriti češki in nemški voditelji na Českem in bi hotel Taaffe dognani program sprave predložiti ministerskemu svetovalstvu, katero bi imelo potem določiti, ali naj bi se vsa decemberska ustava revidirala, ali pa predlagali državnemu zboru le nasvetje gledé pomirjenja s Čehi. Če se tudi vse to ne bo še jutri zgodilo, vendar je toliko verjetno, da Čehi svojemu političnemu cilju niso bili nikdar bliže nego sedaj. — Na enej strani se torej decemberskej ustavi zibljejo tla, na katerih stoji, na drugej jo pa hoté še dalje izpeljevati. Tako se je izročila poslancu Pratobeveri adresa dolénje-avstrijskih poslancev, kateri priglanjajo, naj bi se brž ko brž vzela v pretres postava o neposrednjih volitvah v državni zbor. Ako res stoji pomirje s Čehi na dnevnem redu, je posvetovanje o neposrednjih volitvah prav nepotrebno delo. Češka in tudi druge dežele, ki tirjajo deželno avtonomijo, ne bo nikdar privolila k neposrednjim volitvam. — Minister Berger je rekel v zboru dolénje-avstrijskih državnih poslancev, da misli vlada sama državnemu zboru nasvet predložiti, kako bi se pomnožilo število poslancev in kako bi bilo mogoče priti do neposrednjih volitev. — Deželni zbori se snidejo, kakor piše dunajski list, v začetku meseca majnika; zborovati imajo kake štiri mesece, z oktobrom se pa spet državni zbor prične. — V verskih zadevah trdijo, da se je začelo nekaj na bolje, na sprijaznjenje med državno in cerkveno oblastjo, obračati. Sicer se pa v v. odseku posl. zbornice zdaj pretresa načrt postave, s katero bi se imel vpeljati civilni zakon na samo za silo, kakor lani, ampak brez razločka za vse državljane, toda bi se nikomur ne branilo — se ve da — poročiti se v cerkvi po šegi njegove vere.

Ogri se pri svojih volilnih zborih pridno vdeležujejo, kar je vse hvale vredno, pa tudi pridno ravsajo in pobijajo. Pri njih mora biti toliko in toliko ranjenih, drugače bi ne bila prava volitev; iz Vacova, Jazberenija, Gödöllö i. t. d. se naznanja, da so se prav do krvavega mahali. V zadnjem kraji so morali 20 ranjenih z mesta odnesti. V resnici je treba mnogo srčnosti ali pa — precej žganja, ako češ iti k volitvam. — V Bečkereku in tudi v Temešvaru sta bila obilno obiskovana shoda Srbov in Romanov; v Bečkereku se je vdeleževalo shoda več ko 300 rodoljubov iz Banata in Bačke, v Temešvaru pa blizo 150 Romanov in Srbov, med njimi tudi znani srbski rodoljub Miletić. Sklenilo se je, da imajo nemagjarske narodnosti skupno postopati proti vladajočemu narodu in delati, da se reši narodnostno vprašanje na podlagi osnove, katero so bili v zadnjem zboru izdelali Srbi in Romani; med drugimi se je tudi izreklo, da se ima rešiti hrvaško vprašanje v smislu deželne samostalnosti in da se imajo municipiji napraviti na demokratičnej podlagi. Želeti je le, da bi se resno in dosledno izpeljal novi program, katerih smo avstrijski Slovani v našo škodo že toliko pustili neizvršenih. — Zadnji čas je bil v ogerskem glavnem mestu judovski zbor. Po dolgem besedovanji so se hudo sprli, tako da je mnogo konservativnih Judov zbor zapustilo. — Dne

3. t. m. je pogorela v Pešti akademija, ki so jo bili še le pred dvema letoma dozidali. Škoda se ceni nad 33,000 gld. Esterhazijeva galerija, ki je zelo visoke vrednosti in zavarovana za eden milijon, bila je v velikej nevarnosti, ker iz prva ni bilo ne vode ne gasilnih priprav.

Prusko. Nekaj časa je šel po časnikih glas, da se Francosko čedalje bolj približuje Pruskemu; zadnji čas je vendar prišel gr. Bismarck francoskemu cesarju, kakor se zdi, spet v zamero. Pruski in francoski časniki se spet hudo lasajo. — Knez črnogorski je dospel, spremljan od pobočnega adjutanta ruskega cara kneza Dolgorukega, zadnji teden v Berlin, kjer ostane šest dni. Kralj ga je prav prijazno sprejel. Ta pot iz Petrograda v Berlin ni brez pomena, to je jasno ko beli dan. V Parizu je neki zelo nevsheče, da so kneza v Petrogradu tako poslavljali. — Kakor se bere v nekem bavarskem listu, zankazal je Bismarck južnonemškim državam, naj imajo do meseca aprila vojsko pripravljeno, ker Avstrija in Francosko na vojsko ravnate.

Francosko. Grof Walevski se je vrnil z odgovorom grške vlade iz Aten v Pariz nazaj, kjer so ga že več dni težko pričakovali. Ali bo ta odgovor na vse strani Napoleonu in drugim vladam po volji, to se še ne vé; gotovo je vendar, da se je grška vlada skupnim tirjavam evropskih vladarjev v obče vdala. — „Köln. Ztg.“ prinaša novico: „Napoleon III. neposredno obravnava s kraljem italijanskim o odbojnej in udarnej zvezi med Italijo in Francijo. Dogovori se vrše tako skrivnostno, da italijanski ministri o stvari ničesar ne vedó in da bodo interpelirani to z najboljšo vestjo lahko trdili. Ta zveza se sklepa z ozirom na vojsko z Nemčijo, ktera se ima pričeti po splošnih volitvah. Pogodba še ni podpisana, vendar jo minister Rouher prav pridno izdeluje in vodi obravnave. O Rimu v pogodbi ni govora, pač pa se Italiji zagotavlja kos laške Tirolske. Avstrija za to pogodbo dobro ve in si njena diplomacija pridno prizadeva, pridati tej pogodbi še drugo, po kateri bi se Avstriji zagotovilo, da se jej bo za vse dalo odškodovanje v Nemčiji.“

Špansko. V Burgosu je bil ondotni poglavar v cerkvi, kamor je bil šel cerkvenih dragocenosti pregledovat in zapisovat, zavratno umorjen in njegovo truplo strašno razmesarjeno. Komej je počil glas o tem strašnem umoru, brž so zagnali po časnikih glas, da je to duhovščina storila, ki je dan danes po mislih naših liberalcev vsega zlega v Avstriji kriva. Dolgo ta strašni dogodek ni bil dosti pojasnjen. Zdaj so morivce obsodili, enega na smrt in šest drugih na dolgoletno ječo — duhovna vendar niso našli med njimi; kaj porekó naši judovski časniki? — Dolgo časa so iskali Špancem kralja, tudi se jih je mnogo za kralja ponujalo; toda tej stranki ta, unej uni ni po volji; zato bodo menda višje državno oblast prevzeli trije veljaki (Prim, Serrano in Rivero), dokler ne pride čas, da se naj-mogočniši med njimi za kralja razglasiti dá. — Ustavodalni zbor kortezov se je te dni slovesno in navdušeno pričel. Ko so udje začasne vlade v zbornico stopili, vstali so poslanci in gledalci; samo mala republikanska stranka je obsedela. — Pregnana kraljica Izabela je razglasila manifest, v katerem protestuje zoper ustavodalni zbor. Ona je pripravljena odstopiti svoje vladarske pravice princu asturijskemu na dobro.

Rusko. V „Gaz. Nar.“ pišejo, da se ruska vlada silno pripravlja za vojsko. Prihodnjega meseca neki začnó pobirati novince k vojakom, po petnajst od tisoč, da

ravno je bila rekrutba še le pred tremi meseci; le potem bi je ne bilo, ako bi se letos ne bilo vojske bati. Tudi pravijo, če se vojska vname, da se davki povišajo na ruskem Poljskem, in da v pisarnici carskega namestnika generala Berga je že pripravljen ukaz, po katerem se ima vojna zaloga nabirati v deželi. Po tem ukazu imajo stanovniki dati žita, moke, konj i. t. d., pa za to ne dobodo gotovega denarja, ampak dolžne lističe (bonds), ktere jim zamenja ruska vlada, ako se vojska po sreči izide. — Te dni so gospé v Petrogradu ministru za uk izročile pismeno prošnjo, da bi se napravilo vseučilišče (visoka šola) za gospé. Minister je odgovoril, da poprej se morajo osnovati potrebni pripravniški zavodi, predno se ustanovi vseučilišče. Torej prosijo zdaj gospé, naj bi starašinstvo petrogradskega vseučilišča skrbelo za pripravljajoče podučevanje: učitelje bodo same plačevale. To jasno kaže, kako se na Ruskem tudi omika razširja. — Ruska vlada je poslala začasno na odpust vse vojake, kar jih je bilo čez potrebo pri armadi, To kaže, da Rusija vendar ni tako vojskeželjna, kakor jej polski in nemški časnikarji natvezajo.

Turčija. Kakor se kaže, temno obnebjé nad Turčijo se spet nekako bolj razsvetljuje, pa se ve da od večerne strani. Konferencija v Parizu bi rada svetu pokazala, da vendar le nekaj veljá, in zdaj res kažejo nektera znamenja, da jej doide vsaj nekoliko te slave. Kar se je na Grškem osnovalo novo ministerstvo, ktero s kraljem vred sprejme določbe pariške konferencije, ne mara, da potihne vihar, ki je nekaj časa tako silno razgrajal nad vzhodnima državama. Pa če tudi za zdaj obveljajo politični sklepi, vendar je gotovo, da na jutrovem ne neha tleti žrjavica pod pepelom, iz ktere že davno švigajo iskre na kviško in prej ali slej se vname hud požar. Kako so razsrjeni kristijanje, bodi si na Turškem, bodi si po sosednih deželah, kaže vedno gibanje. Dan danes prede Turkom še od druge strani. Že zadnjič smo povedali, da je od vzhoda pritiskajo Perzi. Poznejše novice vedó, da se perzijska armada z deset tisoč možmi pomiče proti večeru. Tudi s Črnogorci so se bili precej hudo ravsnili pred malo časom. — Nek list na Dunaji piše, da zdaj, ko je Turčija dosegla, kar je zahtevala zastran Grškega, hoče otok Kreto prepustiti grškej vladi, ako jej le-tá odšteje precej denarjev za odškodovanje. Denar bi Turčija porabila za železnice, ktere namérja izpeljati. Ali je res kaj resnice v tem, bode spričevala prihodnost.

Grško. V Atenah, glavnem grškem mestu, odstópilo je prejšnje ministerstvo ter se sestavilo novo, kteremu je poslanec Zaimis na čelu. To je zadnja novica iz grške dežele in pričuje, da ministerstvo s kraljem vred prejema določbe pariškega zbora. Važno pa je vprašanje, kaj poreče grški narod, ki ničesa noče sediti o miru in spravi s Turkom, marveč po vsej sili hrepeni po boji. Malo grško kraljestvo, pišejo „N. L.“, skriva zdaj v svojih tokavah vojsko in mir. Vsi pogledi se obračajo na Atene. Dozdeva se, kakor bi se ponavljalo, kar se je godilo v silo davnem času, ko so se bojzljivo ozirale na Atene Macedonija, Perzija ali Šparta. Ljudstvo je tako razkačeno, da vlado pripravlja v največje zadrege, plavati mora ž njim po deročej reki, če noče upora, ali da se ne spodi vladajoči rod. Blezo da je osvojeno ljudstvo celo kralja že nadlegovalo in nekteri so govorili, da bode odstopil. Gotovo je torej, da bode težko vozil tudi z novim ministerstvom, ki pomenja mir, kterege pa noče narod. Veliko zaprek je bilo že pri sestavi novega ministerstva, ker se dolgo nihče ni hotel

postaviti na čelo, vedé, kako je ljudstvo razdraženo. Zato je skorej gotovo, da nobena grška vlada ne bo mogla ustrezati pariškemu politikarjem in čim bolj bo ustrezovala, tem večé sitnosti si bo nakopavala doma.

Posebno je vrelo v Atenah, ko se je razvedelo, kaj hoče zbor v Parizu. Razen tega pravijo, da je grof Walewski, kterege so kot poročnika iz Pariza poslali v Atene, kralju Jurju prinesel lastnoročno pismo od cesarja Napoleona, v katerem mu resno veleva, naj potega s tistimi, ki se poganjajo za mir.

Iz tega se vidi, da se godi grškej vladi, kakor onemu, kateri gazi po blatu in lužah, in se ne more obojega ogibati. Na enej strani čudna politika, na drugej grozeč narod. Tudi morajo zmerom pripravljene biti na turško predrznost. Kdo vé, kaj vsega še se izmisli turška vlada, dokler more sama kaj, in jej pomagajo drugi! — Grof Walewski se je iz Grškega vrnil v Pariz. — Kaže se, kakor da bi se ohranil mir, ali povsod je le mir na videz, kmalo brž ko ne bomo čuli drugačne glasove.

Rumunsko. Tudi na Rumunskem se je premenilo ministerstvo. Načelnik je Bratiano, Turkom nasprotnik in vsem tistim, ki so enaki politikarji kakor zborniki v Parizu. Ta menitev rumunskega ministerstva kaže, kam merijo na Vzhodnem. Ne le Turka bi se radi iznebili, ampak tudi tistim nasprotujejo, ki ga branijo in ki njim hočejo kaj ukazovati. Bratiano je tudi nekterim Dunajčanom trn v peti, vzlasti pa Ogrom, ker hoče biti zavetnik tudi onim Rumunom, kar jih je na Sedmograškem, ki so torej pod ogersko krono. — Gibanje na Rumunskem in po bližnjih deželah naznanja, da pomlad ne bo brez kavsa. Na Bolgarskem ljudstvo komaj čaka, da bi zagrmelo, potem hajdi kose in nože v roko, pa na boj. Ker ima k njim priti trinog Osman-paša, človek, ki ga sploh silno sovražijo, bode jim to še bolj razgrevalo kri. Le-ti glavarji se kosajo v tem, kdo bi bolj tlačil uboge Bolgare in res je eden huji mimo družega. Bolgarski izseljenci po Srbskem, Rumunskem in Ruskem podpihujejo ogenj v domovji ter pošiljajo domačinom skrivne časnike v mnogo istisih. Vendar pa ste se med njimi razcimili dve stranki: „mladi“ in „stari,“ kar le škoduje narodu. „Starim“ debeloglavecem namreč ni drugega mar ko dobiček, in pošten domoroдец pravi o njih: „Turki bi si za lep denar ne mogli omisliti boljšega orodja, ko so prvaki „starih“. Sicer pa se vse giblje in pripravlja za boj.

Razne novice.

Dobro seme svilnih gosenic. G. Janez Škofic, župnik v Suhoru, se že več let marljivo peča s svilorejo in s prav dobrim uspehom. Na pet različnih krajev je poslal lansko leto seme svojih svilodov in povsod so bili zadovoljni s pridelkom. Tudi letos ima semena še oddati po 3 gld. lot. Kdor ga želi dobiti, naj se obrne do omenjenega župnika v Suhor, pošta Metlika na Kranjskem.

Nov top. Na Ruskem je neki iznašel neki častnik top (kanon), ki presega vsa doslej znana enaka strelila. Daje se na vse strani lahko obračati in izstrelí v enej minuti blizo dve sto strelav.

Izgled vrlega gospodarja. Na gospodarskeji razstavi v Kaliforniji v Ameriki je razstavil neki kmet 265 vrst jabelk, 8 vst breskví, 12 vrst kutin, 240 vrst grozdja, 5 vrst smokey, 13 vrst sliv, 40 vrst subega sadja in 11 vrst domačih vinskih trsov.

Predelska železnica. Vsacega pravega domoljuba mora veseliti, kar pripoveda goriška „Domovina“ zastran nadaljevanja Rudolfove železnice od Belaka do morja. Večina kapitalistov, katerim je domoljubje toliko ko prazna pena, ta se je poganjala doslej za črto na Pontabel in dalje skozi Beneško; le malo jih je bilo tako poštenih, da so se potegovali za izpeljavo železne ceste po domačej zemlji — čez Predel — do jadranskega morja. Prinesla je veselo novico, da se je Rudolfova družba premislila in se vladi ponudila, da prevzame tisto črto, ki bode vladi po volji. Vlada pa, vemo, da se poteguje za Predel.

Nova nesreča na železnici. Komej se je nekoliko pozabil strašni dogodek na železnici pri Horovicah, pri katerem je toliko oseb konec storilo; že spet se sporoča o novejši nesreči, ki se je pripetila 3. t. m. na železnici pri Behovicah na Českem. Ta dogodek na novo spričuje, kako malomarno za človeško življenje je železniško uradništvo. Ker kolotečina ni imela trdne podlage — zemlja je bila mehka in podvali trohneli — prevalilo se je izmed štirih troje vóz z osebami čez nasip, 4 sežnje visok. Vse 31 osebe, ki so se v teh vozéh peljale, so manj ali več poškodovane; sedem jih je težko ranjenih, med poslednjimi tudi grof Westfalen, ki ga v obliči celó poznati ni mogoče, tako je izdelan. Zares, skoraj bo treba človeku dušo in telo oskrbeti, predno se vsede na železnico.

Oglasnik.

Družba sv. Mohora.

(Do 31. januarja).

A. Gg. dosmrtni udje.

	gld.	kr.
300 O. Luka Bogataj, kapucin v Švambergu	15	—
301 Kukovec Janez, duh. pri sv. Florijanu	15	—
302 Jožef Toroš v Medani	15	—
303 France Goljevščik, gimnazijalec v Gorici	15	—
304 Anton Kociancič, kmet v Vipavi	15	—
305 Janez Brišar, kmet na Bukovem	15	—

B. Gg. letni udje.

1. B. Smeričnik, fajm. na Žihpolji	8	30
2. J. Jarc, fajmošter v Dolu	13	—
3. J. Levičnik, fužinar v Železnikah	11	—
4. J. Okorn, župnik v Podlipi	5	—
5. J. Burger, dekan v Šmartnem pri Litiji	62	—
6. J. Pavalec, kaplan v Cmureku	7	15
7. T. Wister, fajmošter v Grabštajnu	20	—
8. J. Rakeb, oskrbnik v Golšovem	6	—
9. A. Lenasi, kaplan v Logatcu	10	50
10. J. Seebacher 1, Nanutti 1, J. Kazda 1, Goričnik 1, Kofler 1, Umek 1, Šular M. 1, Kr. Engelman 2, Fr. Fabiančič 1, J. Štiberč 1, Grossmann 2 gld. 15 kr., Dr. Sterbenc 2, Andolšek 1, Peharec 1, Gasperin 1, R. Frank 1	19	15
Vkup	244	10

Dopisovalnica.

A. Č. gg. družnikom: g. kpl. J. Kol. v Kostr. Lehko se zgodi, kakor želite, posebno če se več legend na enkrat vzame; g. A. L. v L. Podarite ga komu.

B. Č. gg. pisateljem: g. F. Št. v S. Konec povesti je došel; ne dvomimo, da se s časom prevzame v natis; prosimo tudi za „Besednika“ kaj; g. J. L. v Ž. Omenjena opomba nikar ne velja Vam; če bode le kaj prostora za dalje prevode v Koledarčku, zgodi se po Vašej želji; g. Fr. Br. v G. Zgodi se po priloznosti, kakor želite; g. J. Fr. v G. Dobro došla; zgodi se.

C. Č. gg. Besedn. dopisnikom: g. J. P. v K. Pošiljatev je došla, hvala! prosimo tudi prav kratkih spisov. Zgodi se po Vašej volji; g. J. C. Pozdrava ne moremo natisniti, da-si tudi je lep, ker velja našemu listu; g. J. L. v V. Preotročje; sicer pa se le vadite; g. nč. Borštn. Polletna naročnina dvakrat došla; g. žup. M. P. pri sv. L. Srčna hvala za prijazni nasvet, saj je res tako najbolje.

Duhovske spremembe.

Krška škofija. Č. g. Juri Gross je dobil faro Nemški Grebinj; č. g. Sofneger Gustav faro Radviče; č. g. Kramer Karl faro Lölling; č. g. Müller Pavl faro Dekše in č. g. Walchensteiner Anton kuracijo pri sv. Duhu nad Belakom; č. g. Oppetl Karl je provizor pri glavnej fari v Celovcu. — Umrli je Krištofič Matija, fajmošter v pokoju. R. I. P.

Ljubljanska škofija. Umrli sta č. gg. Jak. Klobus, kurat v Lahovičah, 3. t. m. in Jož. Vovk, fajm. v Komendi, 5. t. m. R. I. P.

Lavantinska škofija. Č. g. Hajšek Ant. gre za provizorja v Trebovlje. Prestavljeni so č. gg. kaplani: Baumkircher Mih. k sv. Jerneju v Radvanji; Gregelj Jan., dosedaj začasno v pokoju, v Skale; Lenart Jan. v Šmarje; Zmavec Juri v Remšnik. V začasni pokoj stopita č. gg.: Zabukošek Fr. in Cocaj Jan. Prvi mesec novega leta je bil osodepoln za škofijo. — Umrli so č. gg.: Peršoh Val., kurat v Radvanji. Anton Tofant, fajm. v Monšbergi; Ant. Plevnik, fajm. v Žavcu; Juri Regula, fajm. v Tinjah; P. Maks Majerič, minorit in oskrbnik slov. duhovnje v Ptuj; Drag. Šavperl, kaplan pri Novi cerkvi, in Drag. Rataj v pokoju v Šmarjem. R. I. P. — Duhovnjijo v Trebovljah je dobil č. g. Stagoj, prej kurat pri sv. Miklavžu. — Prestavljena sta č. gg.: Jož. Lipold, bogosl. dokt., za prvega kapl. k Novi cerkvi; Vinc. Geršak na Vrnsko za prv. kapl.

Žitna cena.

(V Gorici po ka zn aniku, drugej povsod po merniku prerajtana).

Ime žita	V Celovcu		V Ljubljani		V Mariboru		V Varaždinu		V Gorici	
	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.
Pšenica	—	—	4	50	4	40	4	—	2	50
Rež	—	—	3	—	3	—	2	60	—	—
Ječmen	—	—	2	50	—	—	—	—	1	70
Ajda	—	—	2	50	3	—	3	—	1	34
Turščica	—	—	3	10	2	95	2	30	1	60
Proso	—	—	2	40	4	20	2	40	—	—
Oves	—	—	1	80	2	—	1	65	1	30
Krompir	—	—	1	50	—	95	1	—	—	—
Fizol	—	—	—	—	—	—	2	10	2	10

Kurzi na Dunaji 16. februarja.

5% metalike . 62 gld. 20 kr. Nadavek na srebro 119 gld. 75 kr.
Národno posojilo 68 „ — „ Cekini 5 „ 74 „

Loterijne srečke.

V Trstu . 6. febr. 1869: 43, 25, 24, 74, 72
V Gradcu . 13. „ 1869: 59, 90, 34, 66, 54
Na Dunaju 13. „ 1869: 45, 27, 70, 55, 86
Prihodnje srečkanje v Trstu bo 20., v Gradcu in na Dunaju 27. februarja.

Vabilo na naročbo.

Prijazno vabimo vse prijatelje ljudske omike na obilno naročbo „Besednika“, ki dvakrat v mesecu na celaj poli izhaja in za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta pa 1 gld. 30 kr. velja. Novim naročnikom moremo še z obema listoma postreči; pošiljatev pa prosimo pod izdajateljjevim imenom ali pod naslovom „Vredništvo Besednikovo“ v Celovcu v frankiranih listih. **A. J.**